NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 13211

SORKE

Joseph Opatoshu

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x101, or by email at cmadsen@bikher.org.

ארבייטער רינג קינדער ביבליאָטעק

שׂרה'קע

פון י. אָפּאַטאָשו

אַרויסגעגעבן פון בילדונגס דעפּאַרטמענט
ארבייטער רינג

VOL. I. NO. 1.

ארבייטער רינג
קינדער ביבליאטעק

שָׂרָה׳קֶע

פון י. אָפּאטאשו

פונ׳ם בוך „אליין״.
פארקירצט פאר קינדער.

ארויסגעגעבן פון
בילדונגס דעפּארטמענט
אַרבייטער רינג.

1

שרה׳קע באקענט זיך מיט ברוך׳ן.

שרה׳קע איז ארוים מיט דער אלטער דינסט, ברײנע, אויפ׳ן גאנעק, וואס געפינט זיך פאר זײער הויז.

דער פאטער איז שוין געזעסן אין א טיפן שליטן, געשפאנט אין צװײ צוגאװע פערד. די פיס זײנען געװען באדעקט מיט א פוטערנעם „קאץ״ *) און ער האט געװארט אויף שרה׳קען.

דער שנײ האט מיט אמאל אפגעגאסן שרה׳קען מיט אזוי פיל ליכט, אז זי האט געמוזט פארמאכן אויף א װײלע די אויגן. שרה׳קע האט דערפילט, װי דער פראסט קנײפט די באק, פידלט אונטער די פיס — איז זי לעבעדיקער געװארן. זי האט גיך געכאפט צװײ הענטלאך מיט שנײ, עס גוט אײנגע־קװעטשט, זיך ארומגעקוקט און דערזעענדיק װי דער װאלד־היטער גײט ארוים פון שטאל אין דעם שעפסענעם פעלצל, מיט א בײטש אין דער האנט — האט זי א געשרײ געטאן:

— װאצעק, כאפ!

דער װאלד־היטער האט אויפגעהויבן דעם קאפ און די קויל שנײ האט זיך צולײגט אויף זײן פנים.

װאצעק האט זיך צעלאכט, גיך געכאפט שרה׳קען, געװאלט אויסציען אויפ׳ן שנײ און זי גלײך אװעקגעזעצט אויפ׳ן שליטן.

די אלטע ברײנע האט זי גוט ארומגעדעקט, זיך צוקושט, אנגעזאגט מרדכ׳ן, ער זאל אכטונג טאן אויפ׳ן קינד — און די פערד האבן לײכט גערירט פון ארט.

פ׳לענגערע צײט זײנען זײ געפארן און געשװיגן. מרדכי איז געװען פארטיפט אין זײנע געשעפטן און שרה׳קע האט זיך ניט געקאנט אפרײסן

---

*) פוס־צודעק. פלער.

פון דעם פאַרשנייטן וואַלד, וואָס האָט זיך געטונקט און געשפּיגלט אין זונענשיין.

דער שליטן האָט זיך האַסטיק געטראָגן און שרה׳קע איז ווי אַ פאַר־כישופ׳טע געזעסן און געקוקט, ווי די הונדערטער אייז־ליכטלאַך, וואָס האָבן אַראָפּגעהאַנגען פון די הויכע, ווייסע סאָסנעס, האָבן געבלענדט די אויגן, זיך געצונדן אין בלוי־גרין, רויט־פּאָנס, פונקט ווי געשליפענע פּריזמע גלעזלאַך ביי זילבערנע הענגלייכטער.

פון וואַלד האָט זיך געטראָגן:

— האָפּ! האָפּ!

האָט מרדכי שוין ניט געקאָנט איינזיצן אין שליטן, געהייסן וואַצעק׳ן אויסדרייען און צופאָרן צום פלאַץ, וואו זיינע פויערים האָבן אַראָפּגעלאָזט ביימער.

קופּעס־ווייז זיינען די פויערים געווען צעוואָרפן איבער׳ן וואַלד. טייל האָבן אַראָפּגעלאָזט ביימער, אַנדערע — געזעגט קלעצער און אויפגעשטעלט האַלבע־קלאַפטער; טייל זיינען געשטאַנען ביי קיניקע קאָרטשעס,*) וואָס האָבן געפלאַקערט מיט אַ געדיכטן רויך, און זיך געוואָרמט. דער רויטער פלאַם האָט זיך געשפּיגלט אין דעם זילבערנעם שניי, אָפּגעגאָסן די פויערים מיט אַ קופּערנעם שיין.

מיט אַ ווילדער הנאה האָט שרה׳קע אָפּגעוואַרט יעדן קראַך פון אַ געזונטן, פאַרצווייגטן בוים, וואָס איז געפאַלן, מיטרייסנדיק יונגע ביימלאַך, אונטער די פויערשע קולות — האָפּ, האָפּ, טיף אין שניי אריין.

שרה׳קען האָט זיך געדאַכט, אַז די געזונטע פויערים מיט די פוטערנע היטלען, מיט די קאָלירטע גאַרטלען אַרום די שעפּסענע פעלצלאַך, מיט די שאַרפע, בלאַנקענדע העק אין זייערע הענט — דאָס איז אַ באַנדע גזלנים. איר פאָטער, דער פירער פון דער באַנדע, לויפט פון איין קופּקע צו דער צווייטער, זיין לאַנגע באָרד טיילט זיך אויף צוויי און רעדט, שרייט... די גזלנים וואַרפן זיך אויפ׳ן וואַלד מיט די בלאַנקענדע העק און זעגן. אָט לויפן אַכט יונגע פויערים מיט שאַרפע העק, מיט זעגן, שטריק און דרענגער, צו

*) אויסגעגראָבענע וואָרצלען פון אַן אויסגעהאַקטן בוים.

ש.באסקין

אַ געזונטן, פאַרצוויטגטן דעמב. די פויערים פאַרציען די גאַרטלען און מיט אַ קרעכץ נעמט זיך די זעג איינבייסן מיט אירע ציין אין איין זייט פון בוים, פון דער צווייטער אַרבעטן צוויי העק צום טאַקט. מען פאַרוואַרפט שטריק, מען שפּאַרט אונטער דרענגער, די פויערים רוקן זיך אָפּ, די אויגן גלאַנצן מיט אַ קאַלטן פייער.

שרה׳קע האָט געזען ווי דער דעמב שטייט שטייף, טוט זיך ניט קיין ריר, כאָטש ער וויים, אַז באַלד איז נאָך אים, נאָר נאָכגעבן וויל ער ניט. זי האָט גרויס חשק געהאַט צו צוגיין צו די פויערים און זאָגן:

— וואָס אַנטלויפט איר, וואָס? אַכט אויף איינ׳עם! אַז איר גנב׳עט זיך אונטער, בינדט אים מיט שטריק און איצט אַנטלויפט איר? שעמט אייך!

— טראַ־טראַך!

דער אַלטער דעמב האָט זיך אַ צי געטאָן ווי גרויס ער איז געווען, געפאַלן מיט אַ קראַך פון אַ ווייטן דונער.

מרדכי איז אַריינגעשפּרונגען אין שליטן אַ פרייליכער, זיך גוט צוגע־דעקט, צוגעטוליעט צו זיך שרה׳קען.

— איצט פאָרן מיר גלייך אין שטאָט אַריין, צו דער מומע גיטל!

די פערד, אַרויסקומענדיק אויפ׳ן שאָסיי, האָבן זיך פאַנאַנדערגעטראָגן ווילד, אויפהייבנדיק גאַנצע וואָלקנס שטעכיקע שנייעלאַך. דער וואַלד האָט אַלץ געקרעכצט — האָפּ, האָפּ — איז שרה׳קען אומעטיק געוואָרן. זי האָט אָנגעשפּאַרט איר קעפּל אויפ׳ן פאָטער׳ס ברוסט און זיך פאַרטראַכט.

— שרה׳קע, שלאָפסט?

— ניין, טאַטעשי! וואָס איז?

— גאָרנישט.

אין דער מיט פון אַ פאַרפרוירן וואַסער, אויף אַ בערגל, איז געשטאַנען אַ זעקס־ווענטיקע געביידע, מיט צוויי ריזיג־הויכע, קיילאַכדיקע טורמס. די גאַנצע געביידע איז געווען באַשאָטן מיט שניי, פון אונטער וועלכן ס׳האָבן אַרויסגעשטאַרט נאַקעטע, פאַרצווייגטע ביימער.

— טאַטעשי, ווער וואוינט דאָ?

— דאָס איז דאָך פאָטאָצקי׳ס שלאָס, קינד מיינס. זעסט, ווען כ׳בין נאָך אַ אינגל געווען, פלעגט דיין זיידעשי, עליו השלום, ניט הייסן קוקן אַהינצו.

דאָרט — פלעגט ער זאָגן — טאַנצן אַרום קליינע דייטשלאַך — שדים. וואַרט, מיר וועלן באַלד דורכפאָרן, וועסטו זען, ווי גרויס דער שלאָס איז, ווי דיק די ווענט זיינען, אַז מען קאָן זיך אויסדרייען מיט אַ פּאָר פערד אויף אַ וואַנט.

שרה׳קע האָט זיך ניט איינגעהערט, פאַרמאַכט די אויגן, צוריק אָנגע־שפּאַרט דאָס קעפּל אָן פאָטער׳ס ברוסט און זיך איינגעטוליעט.

זי האָט ניט קיין צייט געהאַט אַ טראַכט צו טאָן, ווי דער שליטן איז שוין געשטאַנען פאַר אַ בשמים־געוועלב.

די מומע גיטל איז אַרויס אין אַ וואַטענעם קאַפּטן:

— אָ, וואָס פאַר געסט! וואָס מאַכסטו, מרדכי? און דו, שרה׳קעלע קרוין? קום אַהער!

גיטל האָט שרה׳קען אַראָפּגענומען פון שליטן, און זי גענומען קושן, האַלזן.

מרדכי איז באַלד אַוועק אין שטאָט אַריין וועגן געשעפט. גיטל האָט שרה׳קען דערווייל אויסגעטאָן, באַטראַכט יעדע זאַך, געזאָגט מבינות, אויס־געשלאָגן אַן איי, אַריינגעבראַכט פרישע זעמל און געמאַכט עפּעס צו עסן.

ביים טיש איז געזעסן אַ דאַר בחור׳ל פון אַ יאָר פערצן מיט אַן אויס־געוויקט פּנים — האָט דערזען שרה׳קען און זיך פאַרגאַפט.

— ווייסט ווער דאָס איז? — האָט זיך גיטל געווענדט צו ברוכ׳ן, — דאָס איז דעם פעטער מרדכי׳ס מיידל, שרה׳קע!

ברוך האָט ניט געענטפערט, עטוואָס צומישט געוואָרן און גענומען דרייען אַ קנעפּל פון זיין אַלפּאַגן כאַלאַטל. דערווייל איז אַריין אַ קונה און גיטל איז אַריינגעגאַנגען אין געוועלב.

— אַ מאָדנער — האָט שרה׳קע געטראַכט, — רעדט גאָר ניט! און איך האָב געמיינט, אַז ברוך איז אַזאַ פריילאַכער, אַ שטאָטיש אינגל! און אפשר שטייט אים ניט אָן צו ריידן מיט מיר?

— ברוך — האָט שרה׳קע אָנגעהייבן, — דו ווייסט, כ׳האָב אַזוי דיך געוואָלט זען. דער טאַטעשי פלעגט מיר תמיד דערציילן, אַז דו ביזט דער בעסטער אין חדר.

שרה׳קע האָט געגעסן פאַמעלאַך, דרייסט געקוקט אויף ברוכ׳ן און גע־וואָלט ער זאָל עפּעס זאָגן.

— כ׳גיי ניט מער אין חדר! — האָט ברוך געענטפערט און אויפ־געהויבן די אויגן.

— פאַרוואָס?

— הייל קליינע „חברה“ גייען אין חדר! און איך בין שוין בר־מצוה.

— לערנסטו שוין אינגאַנצן ניט?

— וואָס הייסט, כ׳לערן ניט — האָט זיך ברוך צולאַכט, — כ׳לערן איצט אַליין אין בית המדרש מיט אַלע בחורים.

— וואָס לערנסטו אין בית המדרש?

— און אַז כ׳וועל דיר זאָגן, וועסטו וויסן? ביזט דאָך אַ מיידל — האָט ברוך געענטפערט מיט גדלות.

שרה׳קע האָט זיך עפּעס דערשראָקן, גלייך ווי זי וואָלט טאַקע ערשט צום ערשטן מאָל אַ טראַכט געטאָן:

— בין איך טאַקע אַ מיידל? — און האָט אַראָפּגעלאָזט אַ ליפּ, — דאַרף מען ניט!

באַלד האָט זי זיך פאַרגעסן:

— ברוך, פאַרוואָס קומסטו קיינמאָל ניט אין וואַלד אַריין?

— וואָס וועל איך דאָרט טאָן?

— ווייסט וואָס? זומער וועלן מיר צוזאַמען גיין אין וואַלד קלייבן יאַגדעס, שוואָמען, קריכן אויף די ביימער, אַרויסנעמען פון די נעסטן פייגל. אַז ניט, וועלן מיר נעמען די לאָדקע און פאָרן אויף דער ווייסל. איך פאָר אַזוי גוט! כ׳שווים אויך, דו ווייסט? און דו שווימסט?

— יאָ — האָט ברוך געענטפערט.

ער האָט זיך מיט אַמאָל דערפילט אַזוי נאָענט צו איר, געוואָלט דער־ציילן ווי ער שפּרינגט אַראָפּ פון ביידל, מאַכט אַ נורעק איבער פינף מינוט, גייט וואַסער־טריט, ליגט קלאַפּטער אָן אַ בלעזל — האָט ער זיך באַגעגנט מיט איר בליק, איז רויט געוואָרן און שטיל געבליבן.

— דו ווייס, ברוך, איך רייט אויף אַ פערד אויך! אַז דער טאַטעשי זעט, לאָזט ער נישט, נאָר ווען ער איז אין וואַלד, זעץ איך זיך אויף אָן אַ זאָטל און רייט. ס׳איז אַזוי גוט! קום אַרויס אין וואַלד אַריין וועלן מיר צוזאַמען רייטן, גוט?

גיטל איז אַריינגעקומען.

— ע, שרה׳קע, האָסט דאָך גאָרניט געגעסן! אַלץ שטייט דאָך! עס, קינד!

— מומע, פאַרוואָס שיקט די מומע ברוכ׳ן קיינמאָל ניט אין וואַלד אַריין?

— ווי קאָן איך אים שיקן, שרה׳קעלע, אַז ער דאַרף לערנען? מיין ברוך איז שוין קיין עין הרע אַ בחור, קוק! — האָט גיטל געוויזן מיט דער האַנט אויף איר זונדל.

— אַ ב־חור — האָט שׂרהקע נאָכגעשפּעט, — כ׳בין אינגער פאַר ברוכ׳ן און פונדעסטוועגן וועל איך זיך מיט אים פּרובירן.

ברוך האָט געקוקט אויף דער מוטער און געשמייכלט.

— קום אַהער, ברוך, לאָמיר זיך פּרובירן! וואָס גיסטו, אַז כ׳וועל דיך ליינגן?

שרה׳קע איז גיך צוגעגאַנגען צו ברוכ׳ן, אים אַרומגעכאַפּט, אַ גוטן טרייסל געטאָן און אים אויסגעצויגן אויף דער פּאָדלאָגע.

— לאָז מיך אָפּ, ס׳איז ניט שיין, ס׳פּאַסט פאַר אַ שיקסע — האָט זיך ברוך צעשריען אַ רויטער, אַ שעמעוודיקער און איז אויפגעשפּרונגען.

2

ברוך קומט צו גאַסט אין וואַלד אַריין.

ל"ג בעומר נאָך מיטאָג האָט די בויד, וואָס גייט מיט פּאַסאַזשירן נאָך וואַרשע, זיך אָפּגעשטעלט אונטער ליפּאָווצער וואַלד.

לייב בעל עגלה, אַ שווערער איד, מיט שווערע טריט, ווי אַן אָקס, איז אַראָפּ פון דער קעלנע, אַ טרייסל געטאָן ברוכ'ן:

— נו, בחור'ל, שפּרינג אַרונטער!

ברוך איז אַראָפּ אַ האַלב־דערשראָקענער פון וואָגן. לייב האָט אים אַראָפּגעפירט פון שאָסיי אויף אַ זאַמדיקן וועג, אים געוויזן אויף אַ געל הויז:

— זעסט דאָרט אַ הויז, אַ געלם?

— יאָ.

— דאָרט וואוינט דיין פעטער מרדכי; גיי גלייך, האָב ניט קיין מורא!— האָט לייב געזאָגט און זיך אומגעקערט.

ברוך איז געבליבן שטיין אין זיין שוואַרץ אַלפּאַגן כאַלאַטל, זיך אַרומגעקוקט און מיט אומזיכערע טריט גענומען גיין צום הויז.

אויף דער לאָנקע איז געלעגן אַ שייגעץ אויסגעצויגן ווי אַ העכט, געמאַכט מיט די הענט און גערוקט זיין קערפּער, ווי איינער וואָס לערנט זיך שווימען. לעבן אים איז געזעסן אַ קאָלטענעוואַטער דאָרפישער הונט מיט אַ דרענגל צווישן די פיס, פויל אָפּגעטריבן מיט אַ לאַפּע די פליגן פון אונטער'ן אויער און געשמאַק גענענעצט. ניט ווייט אונטער אַ בוים זיינען געשטאַנען צוויי קי, געפרייכט און מעלה-גירה געווען.

די פיס ביי ברוכ'ן האָבן זיך געוואַקלט און ער האָט גענומען גיין פּאַמעלאַכער.

דער שייגעץ איז אויפגעשפרונגען, באַטראַכט ברוכ'ן און זיך צולאַכט:

— וואוהין?

— צום שרייבער.

— גלייך! — האָט דער שייגעץ אַ בורטשע געטאָן, זיך געלייגט אין דער זעלבער פּאָזע און ווייטער געשוואומען.

ברוכ'ן איז לייכטער געוואָרן; ער האָט גענומען שפּרייזן גיכער און אַלץ אין איינעם געוואָרפן בליקן צום שייגעץ, טאָמער יאָגט ער אים נאָך.

מרדכי איז אים אַנטקעגן געקומען מיט אַ האַלבן „קלאַפּטער" אין דער האַנט:

— זע נאָר, זע! שלום עליכם, ברוך! וואָס מאַכסטו עפּעס? און וואָס מאַכט די מאַמע? קום אַריין.

ברוך איז אַריין פּאַמעלאַך, עס האָט זיך אים איצט ניט געוואָלט טרעפן שרה'קען. אַזאַ ווילדע, שעמט זיך גאָר ניט, און וואָס איר קאָן נאָך אַלץ איינפאַלן דעם פעטער אין די אויגן?

— ס'קאַצל קום, ברוך! אויסגעוואַקסן, קיין עין הרע, אַ בחור! נו, וואָס מאַכט די מאַמע? ביזט דאָך אַודאי הונגעריק? — האָט די אַלטע ברײנע געזאָגט אַלץ מיט אַמאָל.

— כ'שיק באַלד אַריין שרה'קען — האָט מרדכי אוועקגעשטעלט דעם „קלאַפּטער" און איז צוריק אַרויס.

די אַלטע ברײנע האָט אַריינגעבראַכט אויף אַ ווייסן טאַץ אַ שיסל מיט קרעפּלאַך, ברויט, פּוטער און קעז.

— וואַש זיך און עס!

עס האָט זיך געהערט אַ שטאַרקער שפּרונג אויף דער וועראַנדע, באַלד האָט זיך געעפנט די טיר.

— דאָס גייט שרה'קע — האָט ברײנע אַ צופרידענע געזאָגט.

שרה'קע איז אַריין אַ צעפלאַמטע, די בלאַסע באַקן פאַררויטלט, און מיט אַ קורצן אָטעם האָט זי אָנגעהויבן:

— אַי, גוט וואָס דו ביזט געקומען, ברוך! בין איך געלאָפן! ס'האַרץ קלאַפּט מיר!

שרה'קע האָט אָנגענומען ברוכ'ס האַנט, צוגעלייגט צו איר ברוסט:

— נאַ זע!

— וואָס לאָזטו אים ניט עסן, דו ווילדע ציג! — האָט ברײנע געזאָגט.

שרה'קע האָט זיך איינגעהערט וואָס ברײנע רעדט.

— ווייסט וואו איך בין געוועזן? באַ די ציגיינער. ביי אונז הינטער'ן וואַלד וואוינען ציגיינער. דאָרט איז דאָ אַן אַלטע ציגאַנקע, האָט זי מיך אַזוי ליב! זי זאָגט, אַז איך זע אויס ווי אַ פּרינצעסין! — האָט זיך שרה'קע צו־לאַכט אויפ'ן קול.

— געדענק־זשע, שרה'קע — האָט בריינע גע'מוסר'ט, — גיי ניט צו די ציגיינער! זיי וועלן דיך נאָך באַ'כישופ'ן!

— איר ווייסט — האָט שרהקע זיי ביידן אָנגעקוקט און געלאַכט, — ציגאַנקעס באָדן זיך ניט נאַקעט, זיי שעמען זיך פאַר אונז, ווייסע, — באָדן זיי זיך אין די העמדער, אויף מיין וואָרט!

— וו'הייסט זיי שעמען זיך? — האָט בריינע זיך געפרעגט.

— ווייל זיי זיינען אויפ'ן לייב שוואַרצער ווי אויפ'ן פנים, אַזוי שוואַרץ, גלייך ווי מען וואָלט זיי מיט סאַזשע אויסגעשמירט!

— אָלץ וויים עס! — האָט בריינע געשמייכלט.

— אַודאי ווייס איך! כ'האָב זיך היינט געבאָדן מיט די ציגאַנקעס צוזאַמען, איז צו מיר צוגעגאַנגען די אַלטע ציגאַנקע, מיר געגלעט די האָר און מיר אַ קוש געטאָן אין דער פלייצע — האָסטו געדאַרפט זען ווי וואַצעקס ווייב האָט גענומען מאַכן קולות:

— אָ, הייליקע מאַריאַ, זי האָט דיך באַ'כישופ'ט. דאָרט, וואו זי האָט דיר אַ קוש געטאָן, וועט דיר אויסוואַקסן אַ מכה גרויס ווי אַן איי.

— און די ציגאַנקע? — האָט ברוך אַ נייגעריקער געפרעגט.

— די ציגאַנקע? זי האָט זיך געהאַלטן אין איין צלמ'ען:

— גיי שוין, גיי! מענטש דו! וואָס דו טראַכסט אַלץ אוים! — האָט די ציגאַנקע געוויינט, — גאָט זאָל היטן! ער איז דאָך אַן עדות, אַז כ'האָב איר גאָרניט געטאָן! כ'האָב מיינע אַלטע אויגן ניט געקאָנט אָפרייסן פון שרה'קען! ווי שיין זי איז אין וואַסער! ווי אַ שיינע רויז! האָב איך איר אַ קוש געטאָן.

בריינע האָט געשאָקלט מיט'ן קאָפּ:

— אַז אַ מיידל האָט קיין עול נישט! כ'וועל שוין דעם טאַטן היינט מאַכן אַ מי שברך! וואו איז דאָס געהערט געוואָרן, אַז אַ אידישע טאָכטער זאָל זיך באָדן מיט ציגאַנקעס! און וואָס וועט זיין, אַז ס'וועט דיר טאַקע אַ מכה אויסוואַקסן?

שרה'קע האָט אַרומגענומען די אַלטע בריינע מיט איין האַנט אַרום האַלז און זי גענומען קושן:

— וועסט זאָגן דעם טאַטן, בריינע? זאָג נישט!

—טאַ איז מען נישט אַזוי ווילד! פּאַסט דאָס פאַר אַזאַ גרויס מיידל ווי דו? ביזט דאָך שוין באַלד אַ כלה־מיידל!?

שרה'קע האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן און זיך צעלאַכט.

— נו, איצט גיי אַ ביסל אַרויס מיט ברוכ'ן — האָט בריינע שרה'קען אַרומגענומען און איר גלייך געמאַכט די האָר, — נאָר זאָס זיך נישט לאַנג און דער עיקר, זיי נישט ווילד, הערסט?

ברוך מיט שרה'קען זיינען געגאַנגען אויף אַ שמאָלער סטעזשקע, וואָס פירט אין וואַלד אַריין.

— וואו וואוינען די ציגיינער? — האָט זיך ברוך געפרעגט.

— הינטער'ן וואַלד אין לייוונטענע ביידלאַך.

— און אַז ס'רעגנט?

— אַז ס'רעגנט? דעקן זיי זיך איבער מיט פּלאַכטעס. ס'איז אַזוי גוט צו זיצן אין אַ בויד אַז ס'רעגנט! זיי שטעלן אַוועק אין דער מיט אַ גרויסן, אייזערנעם שאָף מיט ברענענדיקע קוילן, פאַרמאַכן די בויד אַרום און אַרום, צולייגן דעקן מיט קישנס, ציען זיך אויס אויף די בייכער און זיי שפּילן, זינגען — — — און דער רעגן קלאַפּט אין דער פּלאַכטע, קלאַפּט!

— און דו האָסט נישט מורא פאַר זיי? דו ווייסט, אַז זיי מאַכן פון אונזערן אַ מענטשן אַ ציגיינער? זיי כאַפּן קליינע קינדער, שערן אָפּ די הערעלאַך, נעמען פון אַלטע ציגיינער צוויי גרויע האָר, מישן דאָס אויס מיט אַ ביסל סמאָלע, זאָגן עפּעס דריי מאָל, און דאָס קינד ווערט אַ ציגיינערל. זיי זיינען דאָך אמת'ע מכשפים!

— איך האָב נישט מורא — האָט שרה'קע געענטפערט, — זעסט, מיקאָלאַי, אונזער מילנער, איז אַ גרעסערער מכשף, אַז ער וויל, רופט ער צונויף אַלע פעלד־מייז און איך גיי צו אים יעדן טאָג אויפ'ן ווינט־מיל.

זיי זיינען אַרויף אויף אַ הויכן באַרג.

פון אונטן האָבן זיך געצויגן ברייטע, גרינע לאָנקעס דורכגעוועבט מיט ווייסע און בלויע בלומען. אין מיטן דער לאָנקע איז געשפּרונגען אַ געפּענטעטע פערד. דערנעבן איז אַרומגעלאָפן אַ יונג זשערעבאַקל. דאָס זשערעבאַקל האָט זיך אָפּגעשטעלט, שטאָלץ פאַרריסן דאָס קעפּל, אויפגעשטעלט דעם קורצן עק, אַ קלאַפּ געטאָן מיט די הינטערשטע קאָפּיטעס, זיך צעהירזשעט,

אפערגעוואָרפן מיט אַמאָל אין דער לופט די פעדערשטע און הינטערשטע פיס און זיך פאַנאַנדערגעטראָגן איבער'ן פעלד אין דער פאָרם פון אַ האַלבן קרייז.

— ווילסט זען ווי איך רייט? — האָט שרה'קע זיך געווענדט צו ברוכ'ן און אים אַנגענומען פאַר אַ האַנט, — קום אַראָפּ!

זיי האָבן זיך געהאַלטן פאַר די הענט און געלאָפן באַרג אַראָפּ.

— אָט אַזוי זעצט מען זיך אויף אַ פערד, — האָט שרה'קע וואוילעריש געזאָגט, — מיט דער לינקער האַנט נעמט מען זיך אָן פאַר דער גריווע, די רעכטע לייגט מען דאָ אַוועק און מען טוט זיך אָט אַזוי אַ הייב, זעסט?

שרה'קע האָט בשעת מעשה אַ הייב געטאָן איר קערפּער, דער לאַנגער צאָפּ איז זיך צעפלויגן. זי איז געבליבן זיצן אויפ'ן פערד און אירע ווייסע ציין, ווי פרישער, ווייסער קעז, האָבן געלאַכט.

— איצט פּרוביר דו — האָט שרה'קע געזאָגט און איז אַרונטער פון פערד.

ברוך האָט זיך געשראָקן, זיך געשעמט פאַר שרה'קען, איז צוגעגאַנגען צום פערד און זיך אַ הייב געטאָן — נאָר עס הייבט זיך ניט!

— ס'מאַכט ניט, ברוך, ס'ערשטע מאָל האָב איך אויך ניט געקאָנט, — האָט אים שרה'קע באַרואיקט, — וואַרט, כ'וועל דיר העלפן.

זי האָט אים אונטערגעהויבן אַ פוס און ברוך איז אַרויף אויפ'ן פערד, זיך געהאַלטן פעסט מיט ביידע הענט, און נאַריש געשמייכלט.

שרה'קע האָט פאַנאַנדערגעפּענטעט דאָס פערד, געמאַכט פון שטריק אַ צוימל, זיך אַרויפגעכאַפּט הינטער ברוכ'ן, אים אַרומגענומען מיט ביידע הענט און אַ פייף געטאָן. דאָס פערד האָט זיך גערירט פון אָרט. שרה'קע האָט עס אַ קיצל געטאָן מיט'ן שוך און דאָס פערד האָט גענומען גיין גיכער.

ברוך האָט טיפער אַיינגעגראָבן זיינע הענט אין דער גריווע און האָט זיך אַלץ מער געבויגן צום פערד'ס קאָפּ. ער האָט מיט אַמאָל דערפילט, ווי עס נעמט אים שווינדלען פאַר די אויגן, אַז אָט-אָט פאַלט ער אַרונטער.

שרה'קע האָט זיך צעלאַכט און גענומען יאָגן דאָס פערד נאָך שטאַרקער.

אַלץ אַרום ברוכ'ן האָט זיך אָנגעהויבן דרייען, האָט ער אָפּגעלאָזט די הענט, פאַרלאָרן דעם גלייכגעוויכט און אַרויסגעלאָזט אַ קוויטש.

שרה'קע האָט אָפּגעשטעלט דאָס פערד און אַרונטערגעשפּרונגען.

ברוך איז געווען בלייך, די צעשראָקענע אויגן גרויס, זיך געשפּאַרט פון קאָפּ אַרויס.

שרה׳קע האָט אים אָנגענומען פאַר א האַנט:

— ביזט בייז, ברוך?

— ניין... נאָר ס׳ערשטע מאָל... און דו יאָגסט אַזוי ס׳פערד, כ׳ווייס... דער קאָפּ האָט מיר גענומען דרייען...

שרה׳קע האָט געפּענטעט דאָס פערד און זיך געלאָזט מיט ברוכ׳ן אין וואַלד אריין.

דער וואַלד האָט גערוישט און מיד געמאַכט. דער טיפער הימל האָט געבלענדט די אויגן, זיך געפּאַלדעוועט ווי בלויע דורכזיכטיקע שטיקער זיידנס, באַשפּריצט דאָ און דאָרט מיט זילבערנע שטויבלאַך.

— שרה׳קע, ס׳זיינען עפּעס דאָ א סך גזלנים אין וואַלד?

— אַודאי איז דאָ!

— און איר האָט ניט מורא דאָ צו וואוינען?

— ניין, אונז טשעפּען זיי ניט!

זיי האָבן געשוויגן און געגאַנגען פּאַמעלאַך איבער׳ן וואַלד.

— ברוך, ס׳איז אמת, וואָס ברײנע האָט מיר דערציילט, אַז דו וועסט ווערן א רב?

ברוך איז רויט געוואָרן און גאָרניט געענטפערט.

— און וועסט טאַקע ווערן א רב? וועסט גיין א גרויס שטריימל מיט אַזאַ אַטלעסענע קאַפּאָטע ווי דער אַלטער רב? און וועסט פּסק׳ענען שאלות אויך?

— ווען כ׳וועל ווערן רב — האָט ברוך א צופרידענער געשמייכלט.

— און אַז איך וועל דיר ברענגען א שאלה, וועסטו תמיד מאַכן כשר, אמת?

ברוך האָט זיך צעלאַכט אויפ׳ן קול און האָט פאַר גרויס שמחה אָנגעכאַפּט שרה׳קען פאַר דער האַנט.

שרה׳קע איז געשטאַנען אַ ווײלע, אים אָנגעקוקט, דערנאָך האָט זי אַראָפּגעכאַפּט זיין היטל, זיך אָנגעטאָן און אָפּגעשפּרונגען אויף עטלאַכע טריט.

— נו, איצט כאַפּ מיך! ווּעסט מיך ניט כאַפּן, אַ־בעַ! — האָט שרה׳קע שטיפעריש געלאַכט און צוגעטאַנצט.

ברוך האָט זי געגומען יאָגן. שרה׳קע איז געשפּרונגען פון איין בוים אונטער׳ן צווייטן, האַלטנדיק איר לאַנגן צאָפּ אין מויל. מיט אַמאָל האָט זי זיך אָפּגעשטעלט, זיך געלאָזט כאַפּן — האָט זי ברוך אַרומגעכאַפּט מיט ביידע הענט און זיך פאַרשעמט.

שפּעט אין אָוונט זיינען זיי אַהיים געגאַנגען.

אַ לייכט ווינטל האָט געבלאָזן, זיך געטראָגן איבער׳ן וואַלד מיט אַ רויש און מיטגעבראַכט מיט זיך אַ שאַרפן נאַכטיקן וואַלד־ריח.

באַלד האָט זיך דערהערט אַ וואָיען — גלייך ווי אַ משוגע׳נער וואָלט זיך פאַרקליבן איינער אַליין אין וואַלד, ברייט צעעפנט די ווילדע אויגן, אַרומגעשטשירעט די געלע ציין און געשריען אין דער נאַכט אַריין.

ברוך האָט געפילט ווי הענט און פיס ווערן ביי אים אָפּגענומען, און האָט זיך פעסטער צוגעדריקט צו שרה׳קען.

— וואָס איז דאָס?

— אַ סאָווע שרייט.

דאָס געשריי איז געוואָרן אַלץ נענטער און האָט פאַרגליווערט דאָס בלוט.

פון דער פינסטער האָבן אַרויסגעגלאַנצט אַ פּאָר גרויסע, גרויע אויגן. אַ סאָווע איז געזעסן, געקוקט מיט איר פלאַטשיק פּנים, ווי אַ טראַגעדיקע קאַץ, געעפנט דעם עטוואָס קרימלאַכן פּיסק און געוואָיעט. איין לאַפּע האָט זי טיף איינגעגראָבן אין אַ קוסט און מיט דער צווייטער האָט זי געשטיקט אַ קליינעם האָז. דער האָז האָט זיך געוואָרפן מיט די פיסעלאַך, געריסן, דאָס קעפל געצאַפּלט און געוואָרטשעט.

ברוך איז געוואָרן אַ פאַרציטערטער, געכאַפּט אַ שטיק האָלץ און געוואָלט אָפּמעסטן דער סאָווע.

— מ׳טאָר ניט — האָט שרה׳קע אים אָנגעכאַפּט ביים אַרבל, — ס׳איז אַ גרויסער חטא צו הרג׳ענען אַ סאָווע. נאָכ׳ן טויט קומט זי אין חלום און וואָיעט אַזוי לאַנג, ביז מען ווערט משוגע.

ברוך האָט זיך דערשראָקן, אַראָפּגעלאָזט דאָס האָלץ, אָנגענומען שרה׳קעס האַנט און זיי זיינען געלאָפן אין שטוב אַריין.

3

שרה׳קעס תנאים.

דער אויוון, וואָס האָט פאַרנומען איבער אַ האַלבע קיך, האָט געברענט, רויט געמאכט די בלעך און ברײנע, אַ צעיאַכמערטע, האָט אַלץ אין אײנעם געשטופּט העלצער דורך די צעגליטע פײערקעס, צוגעוואָרפן שטיקער קאָרע אונטער׳ן דרײפוס, וואָס איז געשטאנען אין אַ ווינקל און וואו אַ טאָפּ מיט גענזענע גריוון האָבן זיך אויסגעלאָזט מיט אַ קוואָקערײ.

ברײנע האָט געמישט דעם קרופּניק, יעדע ווײלע אויפגערוקט די בלעך פון באַק-אויוון, ארײנגעשטעלט אַ ברענענדיק שײטל האָלץ און געקוקט צו די געבראָטענע גענז. זי האָט געהאלטן אין אײן בעטן גאָט עס זאָל אַלץ געראָטן, יעדע ווײלע געקוקט דורכ׳ן פענסטער צי מרדכי פאָרט, געוואָלט ער זאָל ברענגען וואָס מער חסידים. אַ קלײניקײט עפּעס, שרה׳קעס תנאים!

שרה׳קע איז געזעסן בײם פענסטער איבער אַ צעעפנט בוך, אויסגעצויגן אויף אַ גומע קרעלן און געקוקט אויף די פאַרשנײטע בײמער, ווי זײ וואָלטן געווען באַצויגן מיט צעדריוולטער וואַטע.

— די קרעלן וועלן נישט אַנטלויפן, וועסט זײ מאָרגן אויפציען — האָט זיך ברײנע געבעטן בײ שרה׳קען — זע בעסער מען זאָל גרײטן צום טיש, זײ וועלן דאָך באַלד אָנקומען.

— האָסט דאָך געזאָגט, אַז וואַצעק׳ס ווײב וועט גרײטן צום טיש? — האָט שרה׳קע זיך געטוליעט אין אַ טערקישן שאַל.

— אַז די כלב׳טע קומט נישט! מסתמא שוין ווידער זיך צעשלאָגן מיט וואַצקען. אַזאַ שלום-בית אויף אַלע גוים געזאָגט! נו, וואָס זיצסטו? גיכער!

— כ׳גײ שוין — האָט שרה׳קע אָנגעהײבן צו בלעטערן ס׳בוך.

— ס׳זאָל נישט נמאס ווערן אַ גאַנצן טאָג צו לײענען? מאַכסט דאָך דיר די אויגן קאַליע! און גראַדע הײנט האָסטו געמעגט נעמען אַ אידיש ביכל, נישט זיך האַלטן אין אײן שטאָפּן מיט גוי׳יש!

— טאָ פארוואָס ברענגט ער נישט, דער מוכר-ספרים א נײעם ביכל, די אַלטע קען איך שוין אויף אויסווײניק — האָט שרה׳קע זיך פאַרענטפערט.

— דו מײנסט אַז אַלץ איז אַ מעשה-ביכל, אַ שטיקל תהילים וואָלט דיר אסור נישט פארשאַדט — האָט ברײנע זיך בײ איר געבעטן.

— הייבט זיך אָן!

ברײנע האָט אַראָפּגענומען דעם טאָפּ מיט גריוון, אים אװעקגעשטעלט אויף דער פּאָדלאָגע און גענומען אָפּשעפּן שמאַלץ אין אַן ערדענער שיסל.

— דאָס שמאַלץ קוואַקעט נאָך אַלץ? — האָט זיך שרה'קע געפרעגט.

— דו ווייסט, שרה'קע, אַ מציאה געווען די גענז — האָט ברײנע אָנגע־הויבן — מיר וועלן קיין עין הרע האָבן איבער אַ טאָפּ שמאַלץ. הלואי קריג איך אויף פּסח נישט קיין ערגערע! כ'ווייס, אַז היינט איז אַלץ וואָכעדיק! ווי איז דאָס געהערט געוואָרן, אַז אין אַ באַלעבאַטישע שטוב זאָל מען נאָך נישט האָבן קיין שמאַלץ אויף פּסח? ס'איז דאָך שוין באַלד פּורים! ביי לייטן, ווייס איך, לאָזט מען חנוכה אויס שמאַלץ אויף פּסח. אַז מיין באָבע רבקה'לע, צו לענגערע יאָר אונז, אַ כשר'ע נשמה געווען, האָט אויסגעלאָזט חנוכה שמאַלץ, איז ביי אונז, קינדער, אַן אמת'ער יום־טוב געווען. כ'געדענק ווי היינט — האָט ברײנע אַ צופרידענע גענומען די הענט ביי די זייטן — מיין באָבע אַ קליינטשיקע איז געשטאַנען אויף אַ הויכן בענקל, געמישט דאָס שמאַלץ און אונז, אייניקלאַך, האָט זי דערציילט וועגן אַן אָרימער אידענע, אַ פרומע, וואָס האָט אויסגעלאָזט שמאַלץ, האָט זיך דורכ'ן קוימען באַוויזן אַ קליין, ווייס הענטל און וואָס די אידענע האָט נישט אָפּגעשעפּט דאָס טעפּל איז עס באַלד צוריק פול געוואָרן ביז צום ראַנד. און וואָס מיינסטו? מיין באָבע, אַ ליכטיקן גן־עדן זאָל זי דאָרט האָבן, האָט אַזוי דערציילט די מעשה און מיר, קינדער, האָבן מיט אַמאָל דערזען אַ קליין, ווייס הענטל, פון אַ יעריק קינד, איז דאָרט געוואָרן אַ רעש! די באָבע האָט גענומען טאַנצן פאַר שמחה, געקלאַפּט אַ האַנט אָן אַ האַנט און מיר האָבן מיטגעזונגען:

— הענטעלע, הענטעלע, גיב אונז שמאַלץ מיט אַ פולער האַנט!

— הענטעלע, הענטעלע, גיב אונז שמאַלץ איבער דער ראַנד!

און וואָס מיינסטו? פון פינף פוילישע פונט שמאַלץ האָבן מיר געהאַט אַן ערך פון זיבן, אַכט טעפּ, ווי כ'בין אַ אידישע טאָכטער!

— און פאַרוואָס באַווייזט זיך שוין היינט נישט מער דאָס הענטעלע? — האָט שרה'קע אַ נייגעריקע זיך געפרעגט.

— ווייל מען איז עס נישט ווערט, קינד מיינס. די וועלט ווערט אַלץ ערגער. אָט נעם, למשל, דיך אַליין: וויפיל געזונט קאָסט מיר אַז דו דאַוונסט

אמאָל שבת ראש-חדש ? און גלויב מיר, אַז איך אין דיינע יאָרן האָב דריי מאָל אַ טאָג געדאַוונט.

— און אַז כ'וועל דאַוונען דריי מאָל אַ טאָג וועט זיך דאָס הענטל באַווייזן ?

— האָט שרה'קע געשמייכלט.

— אפשר, פּרוביר ! נאָר דאָס, טאָכטערשי, טויג שוין נישט. איידער וואָס, ווען, מאַכסטו שוין אַ קאָנטראַקט מיט'ן רבונו-של-עולם !

עס האָט זיך געהערט אַ סקריפּ פון רעדער — אַ בויד געשפּאַנט אין דריי פערד איז געבליבן שטיין אין מיטן הויף. ברײַנע איז צו צום פענסטער, גע-נומען ווישן די פאַרפרוירענע שויב.

— ברײַנע, זעסט, די מומע גיטל איז אויך געקומען ! און אָט איז ברוך, דער טאַטע און אַזוי פיל אידן, קוק !

— אויב אַזוי, שרה'קע, טו זיך טאָקע גיכער איבער ! באַלאַמוטשע נישט, וואָס וואַרטסטו ? איך וועל אויך איבערוואַרפן אַ האַלב קלייד.

— וואָס מיינסטו ?

— כ'מיין — האָט ברײַנע געשמייכלט — כ'וועל זיין אַ גאַנצער נאַר און אַ האַלבער נביא — מיר וועלן, אם ירצה השם, היינט ברעכן טעלער.

— וועל איך זיך דוקא נישט אָנטאָן ! — האָט שרה'קע כמעט אַ געשריי געטאָן.

— שרה'קע, פאָלג מיך, מאַך נישט קיין ליטישע געלעכטער און טו זיך איבער. אַז וועסט נישט וועלן, וועט דיך קיינער נישט נייטן ! געגייטע זאַכן, טאָכטערשי, טרענען זיך ! איבריקנס איז ער אויך נישט קיין פרעמדער.

מרדכי איז ברייט אריין, דאָס פוטער צעקנעפּלט, מעשה בעל-הבית. נאָך אים איבער אַ מנין חסידים, האַלב געפרוירענע מיט בלאָע נעזער, די קעפּ איינגעקאָרטשעט צווישן די אַקסלען.

— נו, וואָס מאַכסטו, ברײַנעשי ? — האָט זיך גיטל אריינגעקייקלט ווי אַ פעסל און זיך ארומגעכאַפּט מיט דער אַלטער.

— נישט צו פאַרזינדיקן. און איר גיטעלשי קרוין ? קאַלט, האַ ?

גיטל האָט אויסגעטאָן אַ פעלץ, אַראָפּגעשלעפּט איין קאַפּטן נאָכ'ן צווייטן, אויסגעטאָן עטלאַכע פאַטשיילעס און פון דעם פעסעלע איז געבליבן אַן אויס-געדאַרטע, איינגעהויקערטע אידענע.

— און וואו איז שרה'קע?

— טוט זיך איבער — האָט זיך בריינע געשמאָלצן פון נחת, אָנגעטאָן בשעת מעשה אויפ'ן גאָלן קאָפּ אַ קופּקע געמאַכט פון קאָלירטע סטענגעס, באַפּוצט מיט קרעלן און גאָלדענע בלעכלאַך — אַ קינד, שעמט זיך אַביסל, נאָר וואָס זאָל איך אייך זאָגן, גיטעלשי קרוין, איז דאָס, קיין עין הרע, אַ שרה'קע? אָט גייט זי!

— וואָס, איך ווייס נישט? — האָט גיטל ווי זיך באַליידיקט וואָס בריינע דערציילט איר וועגן שרה'קען — נישקשה, זי האָט אין ווענען אריינצוגראָטן!

און כאָטש שרה'קע האָט זייער נישט געוואָלט אַ כלה ווערן, האָט זי פונדעסטוועגן דורכגעוואָרפן אַלע אירע קליידער, געוואָלט דאָס מאָל געפעלן, אויסזען שענער. זי האָט זיך פאַרקעמט אַ פריזורע, פאַרלייגט די צוויי צעפּ אַרום דעם קאָפּ ווי אַ קראַנץ, אָנגעטאָן אַ שוואַרץ קרעפּן קלייד פון דער זייט צו קנעפּלען און אַ בלאַסע פון שרעק, מיט רויטלאַכע אויגן פון טרערן, איז די זעכצן־יעריקע שרה'קע מיט אַמאָל ווי עלטער געוואָרן.

— זע נאָר, זע, ווי זי האָט זיך דאָס אויסגעשלייערט? — האָט בריינע אַ הייב געטאָן מיט די פּלייצעס — אין שוואַרצן גאָר? פאַרוואָס האָסטו נישט אָנגעטאָן דאָס בלאָע קלייד? מען זאָגט: מ'האָט נישט — — —

— פּטור, נו — איז גיטל אנטקעגן געגאַנגען שרה'קען און זיך גענומען מיט איר קושן.

די חסידים זיינען געוואָרן לעבעדיקער, אַראָפּגעוואָרפן די שווערע פּאַלטנס, געשפּרייזט איבער דער שטוב, געריבן, געפּאַטשט איין האַנט אָן דער צווייטער:

— אַ, וואַרעם, אַ מחיה! אַ!

זיי האָבן זיך איינציקווייז צעזעצט אַרום די טישן, וואָס האָבן זיך געצויגן דורך דער גאַנצער לענג פון עס־צימער.

ברוך, אין אַ שוואַרצער קאַפּאָטע מיט אַ שפּאַלט, אין אַ צו־גרויסן סאַמעטענעם קאַשקעט אויפ'ן קאָפּ, פון אונטער וועלכן זיין בלייך פּנים האָט זיך קוים אַרויסגעזען, איז געזעסן ביים טיש.

שרה'קע האָט געקוקט אויף ברוכ'ן, כמעט נישט געוואוסט וואָס דאָ קומט פאָר. זי האָט חשק געהאַט אים צו פרעגן, וואו ער האָט פאַרטוישט זיין היטל און זיך שטיל פאַנאַנדערגעלאַכט.

ביים קאַכל אויוון איז געשטאַנען אַ יונגערמאַן, זיך געוואַרעמט די פּלייצעס און ווי צו זיך גערעדט:

— דאָס הייסט אַ קעלט! אין „שטיבל“ איז ס׳וואַסער פאַרפרוירן געוואָרן!

— ווייס איך וואָס, מען ווערט שוואַכער פון דור צו דור — האָט שמואל דוד שוחט, אַ שווערער איד, מיט אַ גאַרטל איבער׳ן גרויסן בויך, געשפּרייזט איבער׳ן צימער, מיט אַמאָל זיך אָנגעשפּאַרט מיט ביידע הענט אָן קאַכל אויוון, ווי ער וואָלט נישט געזען דעם יונגענמאַן, אים אריינגערעדט גלייך אין מויל אריין און זיך צעשאָקלט ווי ביי מנחה — וואָס מיר פראָסט? ס׳וועט זיין אָרום אַ יאָר דרייסיק, ס׳ערשטע יאָר ווי ר׳ מענדעלי, זכרונו לברכה, איז נפטר געוואָרן. מיר האָבן זיך צונויפגענומען איבער אַ מנין חסידים, גערונגען אַ בעל־עגלה און אוועק נאָך קאָצק אויף יאָר־צייט. וואָס זאָל איך אייך זאָגן? ס׳איז געווען א מורא׳דיקער פראָסט! ס׳האָט אַזוי געברענט, אַז פייגל זיינען ממש אויף די פּלויטן געפרוירן געוואָרן! מיט אונז איז געפאָרן אָן אַלטער קאָצקער, לייבוש האָט מען אים גערופן. דאָס איז געווען אַ איד אַ גבֿרן! ווי זעט מען עס היינט אַזעלכע אידן! אַמאָל פלעגט מען טראָגן ריפּסינע קאַפּאָטעס, נישט פאַר אייערע צייטן, כ׳געדענק ווי היינט, לייבוש איז געזעסן אין אַ ריפּסענער קאַפּאָטע אויף וואַטע, די באָרד ווייס פון פראָסט, די וואָנסעס — צוויי אייז־ליכט און געהאַלטן אין איין זינגען. דער פראָסט האָט פאַרכאַפּט דעם אָטעם, ס׳איז געווען סכנות נפשות דאָס מויל צו עפענען און לייבוש, ווי קיינמאָל גאָר נישט, האָט געהאַלטן אין איין זינגען, געפאָרן צום רבין מיט אַ זמר. איר פאַרשטייט? די קאָצקער זיינען אַלע גרויסע בעלי־ניגונים! און ווי מיר זיינען נאָר אַריין אין שטאָדט, שלעפּט ער אונז אין מקוה. יענע צייטן, דאַרפט איר וויסן, האָט מען נישט געהייצט די מקוות ווי היינט, איז ס׳וואַסער טאַקע געווען פאַרפרוירן. לייבוש האָט לאַנג נישט געקלערט, קיינע שהיות געמאַכט, אויסגעהאַקט אַ שטיק אייז און זיך דריי מאָל טובל געווען. נישטאָ דער אַמאָליקער ברען, נישטאָ! — האָט דער שוחט געענדיקט מיט אַ זיפץ און אוועק פון אויוון.

— אמת׳ע חסידים ווערן אַלץ ווייניקער! — האָט זיך איינער אָנגערופן.

— נו, רבותי, וואָס באַלעמוטשן מיר? מיר האָבן דאָך עפּעס היינט

אַ שמחה — האָט שמואל דוד שוחט געזאָגט און זיך ברייט אָוועקגעזעצט ביים טיש — לאָזן זיך חתן-כלה חתמ'נען. די מחותנים, דאַכט זיך, זיינען דאָך פּאַרטיק, האַ?

— געווים, אודאי פּאַרטיק! — האָט מרדכי אַביסל אַ צעטומלטער גע־זאָגט, געקלימפּערט מיט אַ האַנט אין אַ הויזן-קעשענע און געזוכט עמיצן מיט די אויגן — בריינע, מיר קענען שוין גיין צום טיש?

באַלד האָט דער עולם געמאַכט פּלאַץ פאַר דער כלה און שרה'קע, ווי נישט זי וואָלט מען געמיינט, האָט זיך אַוועקגעזעצט און געשמייכלט.

בריינע מיט גיטלען זיינען געשטאַנען אַנגעלאָדנט מיט צוויי טעלער יעדע, נאַריש געשאָקלט מיט די קעפּ, געקוקט אויף די מאַנסבילן, ווי זיי וואָלטן זיי געפרעגט: נו, שוין? ווארפן?

שרה'קע איז געזעסן מיט די פעדער אין דער האַנט און געוואַרט וואָס מען וועט איר הייסן טאָן.

— דאָ, דאָ! — האָבן זיך עטלאַכע פינגער מיט אַמאָל באַוויזן אויף די תנאים און איר געוויזן וואו אונטערצושרייבן זיך.

— אַז איר צעטומלט דאָך די כלה! — האָט דער שוחט אַ געשריי גע־טאָן און געוויזן מיט זיין לאַנגן נאָגל מיט וועלכן ער פּרובירט חלפים — כלה, חתמ'ע זיך!

דאָס וואָרט כלה האָט שרה'קען אַביסל צעטומלט, איז זי געבליבן זיצן אַ פאַרפּלאָנטעטע און געקוקט אויפ'ן שוחט.

— נו?

— וואַרט, שרה'קע, וואַרט, — האָט בריינע אַ גליקלאַכע געזאָגט — פאָלג מיך, חתמ'ע זיך אויף אַלע דריי לשונות — אידיש, פּויליש און פראַנ־צויזיש, וועסטו קריגן דריי מאָל חתימה-געלד, כאַ, כאַ!

— גערעכט, גערעכט — האָט דער עולם געקוואָלן.

דער שוחט האָט אַרויסגענומען זיין קאָלירטן נאָז-טיכל מיט טאַבעק־פלעקן, געגעבן איין עק ברוכ'ן, דעם צווייטן שרה'קען און אויסגעשריען:

— חתן-כלה, זייט מקבל קנין!

— מזל-טוב, מזל-טוב, חתן-כלה, מזל-טוב — און טעלער זייגען זיך צעפלויגן איבער דער פאָדלאָגע.

אז ברוך האָט אַ שעמעוודיקער אָנגערירט שרה'קען מיט אַ פינגער זי זאָל זיך אומקוקן, אַ שאָקל געטאָן מיט'ן קאָפּ און איר אָפּגעגעבן מזל־טוב, האָט שרה'קע ארויסגעפּלאַצט מיט אַ געלעכטער, זיך פאַרשעמט, אַרומגעכאַפּט ברײנען וואָס איז געשטאַנען נעבן איר און זיך צעוויינט.

— אוי, זי האָט אויף וואָס צו וויינען — האָט ברײנע מיטגעוויינט — ווען די מאַמע וואָלט זוכה געווען — — אַזאַ יונג מענטש!

— נו, רבותי, וואָס זיצן מיר? — האָט זיך אַ יונגערמאַן אָנגערופן — מיר וועלן זיך אַליין סאַרווען. קום, שמואל דוד, דו ביזט דאָך אויך עפּעס אַ שטיקל בעל־שמחה!

שמואל דוד שוחט מיט'ן יונגענמאַן האָבן אַריינגעבראַכט דעם קרופּניק, די געבראָטענע גענדז, און דער עולם האָט זיך געבריט, געגעסן און געזונגען.

אינמיטן עסן איז דער שוחט אַרויס פון טיש, אויפגעשטעלט זיין לאַנגען קאָלנער פון אָפּענעם העמד, לויז געמאַכט דעם גאַרטל, פאַרזשמורעט דאָס רעכטע אויג און קלאַפּנדיק אַ האַנט אָן אַ האַנט, האָט ער זיך לייכט געלאָזט איבער דער שטוב:

אוי כאָלאָדנאָ, ס'איז קאַלט אויף דער נשמה,
אוי כאָלאָדנאָ, ס'איז קאַלט אויף דער נש—מה!

און דער גאַנצער עולם האָט אונטערגעכאַפּט:

און אוי כאָלאָדנאָ, ס'איז קאַלט אויף דער נשמה,
און אוי כאָלאָדנאָ, ס'איז קאַלט אויף דער נשמה!

באַלד זיינען אַלע אַרויס פון די טישן און זיי אַריינגעשטעלט אין אַ צווייטן צימער. די חסידים האָבן אַרויפגעלייגט צו האַנט אויפ'ן צווייטנס אַקסל, פאַרבויגן די קעפּ און געשלאָסן אַ ראָד. אין דער מיט איז געשטאַנען שמואל דוד שוחט, וואוילעריש אַראָפּגערוקט דעם סאַמעטענעם היטל איבער אַן אויער און געקלאַפּט אַ האַנט אָן אַ האַנט:

אוי כאָלאָדנאָ, ס'איז קאַלט אויף דער נשמה,
אוי כאָלאָדנאָ, ס'איז קאַלט אויף דער נשמה!

דער עולם האָט לייכט געהייבן די פיס צום טאַקט, פאַרוואָרפן האַנט איבער אַקסל, פאַרמאַכט די אויגן און זיך שטיל צעזונגען. דאָס האַרציקע געזאַנג האָט זיך געצויגן אָן אַ סוף, געצונדן אַ פייער'ל אין אויג — האָבן זיך די

ווייבער גערוקט אין די ווינקלאַך, גליקלאַכע זיך געטוליעט אין שוואַרצע זוינ־טער־טיכער און שטיל מיטגעזונגען:

אוי כאַלאַדנאָ, ס׳איז קאַלט אויף דער נשמה!

שרה׳קע איז געשטאַנען אין דער טיר, געקוקט ווי די חסידים טאַנצן און געצויגן ברוך׳ן, ווי מיט אַ מאַגנעט. ער איז צוגעקומען. זי האָט אים צוגעפירט צום פענסטער — קוק!

ווי ווייט ס׳אויג האָט געקענט כאַפּן איז די ווייסל געווען אָפּגערייניקט. דאָס אייז האָט זיך געצונדן אונטער דער זון, געפינקלט פאַר די אויגן, ווי בריליאַנטענע שטערנדלאַך. ווייט אוועק האָט מען געזען ווי מענטשן גליטשן זיך, בייגן זיך ווי שאָטנס פון איין זייט אויף דער צווייטער.

שרה׳קע איז געוואָרן לעבעדיקער, פאַרגעסן אַז ס׳איז היינט ביי איר תנאים און איינגערוימט ברוך׳ן:

— טו זיך וואַרם אָן און קום אַרויס!

זיי זיינען אַוועקגעגאַנגען איבער אַ שמאָל וועגל, וואו פוןביידע זייטן האָבן געפינקלט צוויי בייטן מיט שניי, געבלענדט פון ווייסקייט די אויגן. און די ביימער, איינס באַיינס געקליבענע, ווי די ריזן, מיט זילבערנע קרוינען אויף די קעפּ, האָבן געטראָגן סודות אויף הונדערטער שלעסער.

דער אַרבייטער־רינג שול־„באָטן”

שטאָלצירט מיט דעם וואָס איר גייט אין דער ארבעטער־רינג שולע.

קויפט און טראָגט דעם „באָטאָן” — „אידישע אַ. ר. שולע”.

פאַר אַ. ר. שול־קלובן 3 סענט אַ שטיק.

מיר האָבן אין אונזער ביכער־לאַגער א רייע שיינע מעשות
פאַר קינדער פון 2 סענט ביז 5 סענט א שטיק.

פּריץ'ם — יוחנן דער וואסער־טרעגער ; דער באַס.
" דריי מתנות ; ס'איז גוט.
" זיבן גוטע יאָר ; דער אוצר.
קאַרל עוואַלדם — דער ווינט.
" " די ערד און די קאָמעטע.
קיפּלינגס — דער אלטער קאַנגור.
אפּאַטאַשום — דער משפט. אילוסטרירט (פּרייז 10 סענט)

פאַר גאָר קליינינקע קינדערלאַך

האָבן מיר עטלאַכע שיין־אילוסטרירטע ביכלאַך צו 20 סענט.

מרים מרגלית — מעשה'לאַך, נומער 1
מרים מרגלית — מעשה'לאַך, נומער 2
ל. קוויטקאָ — חיות.
" פייגל.
קיפּלינגס — דער עלעפאַנטל.

אָרדערט פון

עדיוקיישאָנאַל דעפּאַרטמענט, אַ. ר.

175 איסט בראָדוויי, ניו יאָרק.

ווילט איר קינדער זיך באַקענען מיט פאַרשידענע שפּילן?

טרעפט אמאָל ביי אייך, אז אימיצער גיט א זאָג: לאָמיר אָנהייבן עפּעס א נייעם שפּיל און ס'לאָזט זיך אויס, אז אלע שפּילן וואס איר ווייסט זיינען שוין אלט?

האָט איר שוין געזען דעם

שפּיל־בוך

(אילוסטרירט)

פון י. שטיינבוים

וואס דער ארבעטער־רינג האָט ארויסגעגעבען פאר אייך, קינדער?

פאַר זיך אַליין, אַמוויזיקסטנס קויפט עס פאַר אַייער שול־ביבליאָטעק.

עס קאָסט 75 סענט

דעם שפּיל־בוך מוזט איר זיך פאַרשאַפן, אויב איר קענט עס נישט דערוויזן אָבער איר וועט האָבן מער ווי פינף און זיבעציק מאָל „פאָן" פון אים.

אָרדערט פון

עדיוקיישאָנאל דעפּאַרטמענט, א. ר.

175 איסט בראָדוויי, ניו יאָרק.

אפּ־טו־דייט פּרינטינג קאָ., אינק.
195 קאַנאַל סטריט, ניו יאָרק